

ChatGPT yordamida o‘quv kontentini yaratish: Matn, testlar va interaktiv topshiriqlar

ChatGPT — OpenAI tomonidan ishlab chiqilgan ilg‘or til modeli bo‘lib, o‘qituvchilarga o‘z darslari uchun matnli izohlar, test savollari va interaktiv topshiriqlarni tez va samarali yaratish imkonini beradi. Til modelining transformer arxitekturasini va natural language processing imkoniyatlari oddiy promptlar orqali matn, test savollari va interaktiv mashqlarni ko‘p vaqt talab qilmasdan ishlab chiqish uchun qulay muhit yaratadi. Bu usul nafaqat dars rejalashtirish jarayonini yengillashtiradi, balki o‘quvchilarning qiziqishini oshirib, ularni faol ishtirok etishga undaydi. Ushbu bo‘limda har bir turdagi kontentni yaratish bosqichlari, maqsad-natija va fanlarga mos misollar keltiriladi.

1. Matnli dars kontenti yaratish

Murakkab tushunchalarni sodda tilda tushuntiruvchi dars matnlarini tayyorlash ChatGPT yordamida juda oson. Avvalo, matnli dars kontentini yaratishda mavzuni va auditoriya darajasini aniq belgilash lozim. Chat oynasiga yuboriladigan so‘rov (prompt) iloji boricha maqsadga yo‘naltirilgan bo‘lishi kerak. Masalan, "O‘zbekiston tarixi bo‘yicha IX asr mavzusini maktab o‘quvchisi darajasida tushuntir" yoki "10-sinf algebra mavzusi: kvadrat tenglamani yechish usullarini sodda tilda tushuntir" kabi prompt modelga kontekst va til darajasi bo‘yicha yaqqol ko‘rsatma beradi.

So‘rovni yuborganingizdan so‘ng, model tomonidan taqdim etilgan matnni o‘qib chiqing. Agar qisqartirish yoki to‘ldirish zarurati bo‘lsa, uni to‘g‘irlang. Stil va ohangni sozlash uchun "Soddaroq til", "qo‘shimcha misollar keltir" kabi qo‘shimcha promptlar bilan takomillashtirishingiz mumkin. Natija sifatida olingan matnni o‘qib chiqib, uni soddalashtirish, qism-qism bo‘lib tuzish yoki real hayot misollari bilan boyitish mumkin. Shu tarzda tayyorlangan material darsda tushuntirishni sezilarli darajada yengillashtiradi va o‘quvchilar mavzuni mustahkam tushunishlari uchun lo‘nda, aniq va izchil matnli materialga ega bo‘lishadi. Matematika darsida, masalan, qadam-baqadam algoritm, formulalar va misollar bilan matn olish mumkin. Har bir bosqichni sarlavha va punkt bo‘limiga ajratish, keyinchalik suhbatda test savollari qo‘shish tavsiya etiladi.

2. Test savollarini yaratish

Mavzuni nazariy jihatdan mustahkamlash va bilim darajasini tekshirish uchun testlar tayyorlash ChatGPT yordamida tezda amalga oshiriladi. Savolni tuzishda test shaklini, savollar sonini va javob turlarini promptda ko'rsatish yetarli. Masalan, "500 so'zdan kam bo'lgan tarix darsi mavzusi bo'yicha 5 ta tanlovli test savol hosil qil" deb yozishingiz mumkin. Savollar turlarini tanlashda A) Tanlovli (Multiple choice), B) Moslashtirish (Matching), C) To'g'ri/noto'g'ri (True/False) kabi variantlarni ko'rsatishingiz mumkin.

Model, masalan, "Fe'l kategoriyalariga oid besh to'g'ri yoki noto'g'ri bayonot tuzib bering" degan so'rovga javob tariqasida tayyor testni chiqaradi. O'qituvchi savollarni o'qib, ularni kerak bo'lsa murakkablashtirishi yoki soddalashtirishi, javob sharhini qo'shishi va keyinchalik Google Forms yoki Moodle tizimiga kiritishi mumkin. Ona tili darsida fe'l turlari, mos jumlar va javoblar, har bir savolning izohi bilan test olish mumkin. Bunday yondashuv test tuzish vaqtini keskin qisqartiradi va nazorat jarayonini standartlashtirishga yordam beradi. Testlarni PowerPointda alohida slaydlarga joylashish va interaktiv tizimga ulash tavsiya etiladi.

3. Interaktiv topshiriqlar yaratish

Interaktiv topshiriqlar o'quvchilarning amaliy faolligini oshirishda katta ahamiyatga ega. ChatGPT o'quvchilarning faol ishtirokini rag'batlantirish uchun drag-and-drop, to'g'ri/noto'g'ri, shu jumladan qisqa javobli mashqlar bo'yicha ham aniq ko'rsatmalar berishi mumkin. Masalan, "Biologiya darsi uchun fotosintez jarayonini bosqichlari asosida 3 ta interaktiv topshiriq yoz" deb prompt berishingiz mumkin. Mashq turlarini ko'rsatishda "Drag-and-drop: bosqichlarni tartiblash", "To'g'ri/noto'g'ri bayonlar" yoki "Qisqa javobli savollar" kabi variantlarni belgilashingiz mumkin.

Natijani baholash uchun har bir mashq uchun to'g'ri javoblar ro'yxatini tayyorlang. Ushbu materiallarni Quizizz, Genially yoki Kahoot platformalariga yuklab, darsni yanada jonli va musobaqaga asoslangan tarzda o'tkazish mumkin. Ingliz tili darsida "Ingliz tili darsi uchun present perfect tense bo'yicha 3 ta drag-and-drop mashq yarat" deb so'rash orqali 6 ta jumla bo'ylab to'g'ri shaklni

tanlash mashqi olish mumkin. Interaktiv slaydlar uchun Genially yoki Kahoot kabi xizmatlardan foydalanish tavsiya etiladi.

4. Kontent sifatini tekshirish va moslashtirish

Yaratilgan kontentning to'g'riligi va o'quvchilarga mosligini tekshirish juda muhimdir. Dars materiallari aniq, mantiqan to'g'ri va oson tushunarli bo'lishi lozim. Matndagi tarixiy sanalar, ilmiy terminlar va formulalar ishonchli manbalar bilan solishtiriladi. Zarur bo'lsa, promptga "matnni soddaroq tilda qayta yoz" yoki "faktlarni ikki marta tekshir" kabi ko'rsatmalar berib, hujjatni takomillashtirish mumkin. Shuningdek, har bir savol yoki matn qismi uchun mos rasm, diagramma yoki infografika qo'shish vizual xotirani kuchaytiradi.

5. Afzalliklar va amaliy jarayonning ustunliklari

ChatGPT yordamida matn, test va interaktiv mashqlar yaratish — o'qituvchilarga darsni boyitish hamda o'quvchilarning faolligini oshirish vositasi. Amaliy jarayonda ChatGPT'dan foydalanishning asosiy ustunligi — vaqt tejalishi va kontentning tez moslashuvchanligidir. Matnlar murakkab mavzuni bosqichma-bosqich tushuntiradi. Testlar nazariy bilimni qay darajada o'zlashtirilganini aniqlaydi. Interaktiv mashqlar esa o'quvchilarni faol fikrlashga, muloqotga va amaliy tajriba almashishga undaydi. Google Forms, Kahoot va Genially kabi platformalarga integratsiya qilish esa tayyor materialni real dars jarayoniga muammosiz qo'shishga imkon beradi.

6. Yakuniy xulosa

ChatGPT yordamida matn, test savollari va interaktiv mashqlarni bir necha daqiqada tayyorlash o'qituvchilarga darsni mazmunan boyitish, o'quvchilarning motivatsiyasini oshirish va nazoratni standardlash imkoniyatini beradi. To'g'ri prompt yozish, natijani diqqat bilan tekshirish va dars platformalariga mos ravishda moslashtirish orqali siz yuqori sifatli, samarali ta'lim resurslarini osongina ishlab chiqishingiz mumkin. ChatGPT texnik bilim talab qilmaydigan o'qituvchilar uchun ajoyib yordamchi bo'lib, pedagogik jarayonni yaxshilaydi va o'qituvchilarga asosan metodik ishlarga e'tibor qaratish, kreativ yondashuv va talabalarning individual o'zlashtirishlariga ko'proq vaqt ajrata olish imkonini beradi.

